

Prof. dr Ljubo Pejanović
Fakultet za pravne i poslovne studije
„Dr Lazar Vrkatić“, Novi Sad
Dr Mile Rakić
Institut za političke studije, Beograd

UDK 343.9-053.6(497.11)
UDK 364.65-053.6(497.11)
Originalni naučni rad
Primljen: 15. 12. 2014.
Odobren: 31. 12. 2014.

INTEGRISANO BEZBEDNOSNO SPREČAVANJE I SUZBIJANJE MALOLETNIČKOG NASILJA U REPUBLICI SRPSKOJ I REPUBLICI SRBIJI

REZIME: Saradnja i koordinacija službi bezbednosti državnog i privatnog sektora između dve republike nije samo potrebna nego je i neizbežna u rešavanju postojećeg problema maloletničkog nasilja. Ukoliko se ne pristupi aktivnijem zajedničkom sprečavanju i suzbijanju destruktivnog nasilja omladinaca suparničkih navijačkih grupa problemi će se povećati i proširiti. Koordinacijom državnog i privatnog sektora bezbednosti stvaraju se uslovi šire zaštite, kako na prostoru jedne tako i druge republike. Državne službe bi rešavale probleme na prostoru koji kontrolišu državni organi, a na unutrašnjem planu, u objektima, privatni sektor bezbednosti. Maloletnička delinkvencija podrazumeva krivično delo koje mogu izvršiti i maloletnici, dok se pod maloletničkim nasiljem podrazumeva primena fizičke sile ili psihičke torture nad nekim od strane maloletnika ili grupe maloletnika. Činjenje krivičnih dela u tom smislu vrše pojedinci ili grupe lica učesćem u tučama u kojima dolazi do povreda ili gubitaka života. Kad su u pitanju prekršajna i krivična dela koja mogu činiti, i čine, maloletnici, naročito na sportskim terenima i sportskim nadmetanjima na prostoru Republike Srpske i Republike Srbije, ona su veoma česta pojava, a dešavaju se, u najvećem broju slučajeva tokom različitih klupskih rivaliteta na domaćem i regionalnom planu. Prema tome, maloletničko nasilje se kao pojava najčešće manifestuje na sportskim nadmetanjima, i to između različitih tzv. navijačkih (huliganskih) grupa, koje ispoljavaju nasilje primenom torture i fizičkog ugrožavanja pojedinaca ili grupe lica. Međutim, ovaj oblik nasilja se povećava i može dostići velike razmere na širem prostoru. Maloletnička delinkvencija u vidu nasilja na prostoru Republike Srbije i Republike Srpske najizraženija je za vreme sportskih nadmetanja i demonstracija, kada dolazi do fizičkih obračuna, tuča, terorisanja, kao i uništavanja materijalnih i drugih vrednosti u prostoru na kojem je došlo do huliganskih aktivnosti. U takvim slučajevima neophodno

je aktivnije organizovanje i koordinacija bezbednosnih službi, pre svega u obaveštavanju o najavama pretnji i u sprečavanju i suzbijanju tih opasnih destruktivnih aktivnosti.

KLJUČNE REČI: *maloletnici, delinkvencija, nasilje, saradnja, suzbijanje, opasnost.*

Uvod

Savremeni svet i međunarodni odnosi sa sobom donose nove tehnologije i tehnička dostignuća, kako u razvoju tehničkih sredstava i opreme tako i radi potrebe međusobne saradnje i koordinacije nacionalnih policija i drugih službi bezbednosti. To ima za cilj olakšanje, unapređenje i veću efikasnost rada u savremenim uslovima razvoja društvenog života. Na unapređivanje bezbednosnih poslova uslovljavaju nas ugrožavajuće nove i savremene metode tehnološkog i tehničkog ugrožavanja i pretnji koje su usmerene ka bezbednosti društvenog uređenja, sistema bezbednosti i bezbednosti života ljudi u Republici Srpskoj i Republici Srbiji, pa i šire. Samim tim, smatra se da je svako društvo ugroženo, neko manje neko više, ali svima se nameću veoma slični problemi, pretnje i rizici, između ostalog i na planu destruktivnih pretnji na sportskim terenima.

Savremeni oblici ugrožavanja i pretnji, među kojima i maloletničko nasilje, se umnožavaju, proširuju i tehnološki usavršavaju novim oblicima nasilja koje je upereno po celokupnu bezbednost ova dva društva, pa i šire.¹ U određenim sukobima dolazi do upotrebe svih oblika ugrožavanja svim raspoloživim sredstvima i materijalno opasnim supstancama, kojima navijačke grupe pribegavaju prilikom nasilja na sportskim i drugim terenima. Suprotstavljene navijačke grupe u svojoj destruktivnoj delatnosti nisu same – među njima se nalaze pripadnici kriminalnih skupina koji su kolovođe svakog nasilja, pa i ove vrste.

¹ Kao primer za to može poslužiti slučaj ubistva navijača i francuskog građanina Brisa Tatona u Beogradu septembra 2009, koga je fizički napala grupa huligana nanevši mu teške povrede usled kojih je preminuo u bolnici posle nekoliko dana borbe za život. Takođe, primer je i nasilničko ponašanje navijača-izgrednika iz Srbije u Đenovi godinu dana kasnije, oktobra 2010, za vreme fudbalske utakmice između reprezentacija Italije i Srbije.

Sve navedeno upravo nagoveštava i uslovljava zajedničko udruživanje, koordiniranje i delovanje službi bezbednosti državnog i privatnog sektora ove dve republike, pa i šire, a time i njihovih delatnosti, u pogledu sprečavanja i suzbijanja svih oblika pretnji, opasnosti i rizika, među kojima su i maloletnička nasilja. Upotreba zapaljivih, eksplozivnih i opasnih materija, hladnog i vatrenog oružja, eksploziva i paljevina, predstavlja veliku pretnju i sve više će je predstavljati ako se tome ne stane na put.²

Najnovije regionalne inicijative, saradnja, dogovori i koordinacija političkih i bezbednosnih subjekata omogućili su veliki pomak i unapređenje efikasnosti službi bezbednosti u sprečavanju i suzbijanju destruktivnih aktivnosti, kao što je suzbijanje narko, kriminalnih i drugih grupa, uključujući i destruktivno omladinsko nasilje.

Takvi i slični vidovi saradnje i integracije, pre svega obaveštajnih službi, poslova policija, kao i drugih službi bezbednosti u regionu, imaju za cilj stvaranje uslova za poboljšanje i unapređenje poslova bezbednosti u efikasnijem sistemskom rešavanju zajedničkog delovanja, kako u pogledu sprečavanja tako i suzbijanja negativnih pojava, među kojima je i nasilje u sportu.

Integracija, saradnja, koordinacija i zajednička delovanja doprinose korporativnom načinu zajedničkih poslova i aktivnosti koje bi izvršavale dve ili više službi na jednom planu, kojim se sistemski uređuju nacionalne službe u okviru granica određene države, kao i njihove korporativne aktivnosti sa drugim ili inostranim službama bezbednosti.

Korporativni poslovi i aktivnosti omogućavaju efikasnija delovanja na suzbijanju negativnih pojava i predstavljaju efikasnije sisteme kao jedinstvene celine kojima se obezbeđuju zajedničke metode, mere, radnje i aktivnosti na jedinstvenom planu i ostvarenju zajedničkog cilja.

Dogovaranjem i usaglašavanjem zajedničkih akcija i primenom iskusvenih metoda delovanja stvaraju se uslovi efikasnije integracije službi i poslova usmerenih ka jedinstvenom cilju eliminacije ili svodenja na najmanji mogući broj negativnih pojava koje ugrožavaju, prete i nameću rizike sa nesagledivim posledicama za pojedine države u regionu, među kojima su i dve pomenute republike.

Jedno od značajnih pitanja u istraživanju potreba, profesionalnih aktivnosti i uloge privatne detektivske i bezbednosne delatnosti u Republici

² Najnoviji primer takvog ponašanja je iz novembra 2013. kada je vođen mali rat između navijača Partizana i Crvene Zvezde.

Srpskoj i Republici Srbiji je upravo zajedničko delovanje i uključivanje tog sektora u sprečavanje kriminaliteta i destruktivnog ponašanja. Do sada je jedina prepreka, bar u Republici Srbiji, bio nedostatak zakonske i podzakonske regulative, a samim tim i interne normative, za razliku od Republike Srpske koja je taj problem zakonski regulisala. Republika Srbija je jedina država u Evropi koja nije uredila zakonsku i podzakonsku regulativu u oblasti privatne detektivske delatnosti i bezbednosti, odnosno obezbeđenja ljudskih života, materijalnih dobara i drugih vrednosti građana. S tim u vezi, predlog zakona u proceduri je put ka rešenju ove veoma značajne delatnosti, čime bi se ona konačno ozakonila, kao što je to slučaj sa Republikom Srpskom i drugim bivšim republikama SFRJ.

U tom smislu postavlja se problem ove delatnosti pri uključivanju u rad sa društvenim sektorom u zajedničkom delovanju i organizovanju. Dok se ne reši taj problem u Republici Srbiji postavlja se pitanje na osnovu kojih zakonskih pravila i metoda se može ostvariti adekvatna saradnja sa privatnom delatnošću u pogledu sprečavanja kriminaliteta u privatnom sektoru. Kad se ozakoni privatna bezbednosna delatnost privatni sektor bezbednosti u Republici Srbiji može očekivati svoju *perspektivu* i na tom planu.

1. Sprečavanje i suzbijanje maloletničkog nasilja

1.1. Pojmovno određenje krivičnog dela kod maloletničke delinkvencije

„Prilikom određivanja pojma kriminaliteta dominiraju pravne i sociološke definicije. Osnovicu pravnih definicija čine norme materijalnog i krivičnog prava, koje kriminalitet svode na pojave koje su zakonom predviđene kao krivično delo. U širem značenju, kriminalitetom se smatraju sve protivpravno kažnjive radnje – krivična dela, prekršaji i prestupi. Tom shvatanju odgovara samo pojam predmeta privredno kazneno pravo.

Sociološki pristup definisanja kriminaliteta je širi, sadržajniji, jer ne posmatra samo delo ugrožavanja društvene vrednosti, nego i učinioca, društvene uzroke, uslove i posledice kriminalnih radnji. Polazeći od toga,

sociološki pristup pod kriminalitetom podrazumeva onu vrstu socijalnog ponašanja kojom se bitno ugrožava društvena vrednost.³

S tim u vezi, destruktivno nasilje omladine na sportskim i drugim terenima predstavlja krivično delo nasilja.

1.2. Krivična odgovornost maloletnika

„Opšte odredbe krivičnog zakonika važe i za maloletnike, ali su posebnosti u vezi s tim posebno regulisane Zakonom o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnika.

Maloletnik je lice posebne uzrasne kategorije i biopsihičkih osobina koje se razlikuju od dece i odraslih po stepenu emocionalne i intelektualne zrelosti i svrsishodnosti postupaka i odgovornosti. Maloletnik pripada starosnoj populaciji intenzivnih, emotivnih, fizičkih i seksualnih promena, koje su uslov daljeg sazrevanja. Njegova kriminalna aktivnost nije, kao kod odraslih, posledica čvrste volje i zrelog razmišljanja, jer mu se vinost i uračunljivost odvijaju u posebnoj formi.

Zato se protiv njih vodi poseban postupak i izriču, po pravilu, vaspitne mere, a teže krivične sankcije samo izuzetno.⁴

Zbog toga maloletnici imaju posebnu odgovornost u činjenju krivičnih, prekršajnih i drugih dela, kao i dela nasilja, prema navedenom pravnom rešenju. Međutim, zajedno sa maloletnicima u tome učestvuju i punoletna lica, čime čine krivična dela koja zakon posebno reguliše.

1.3. Upotreba sile od strane maloletnika

„Sila je, u opštem značenju, pritisak, nasilje, upotreba fizičke, psihičke ili mehaničke radnje, kao i oblik prinude pri vršenju kriminalnih delikata. U krivičnopravnom smislu sila je upotreba snage prema nekom licu, koja je upravljena na to da ono učini određenu radnju (činjenje ili nečinjenje). Može biti neposredna ili posredna, u zavisnosti od toga da li je direktno uperena prema nekome ili preko drugog lica.“⁵

³ Milo Bošković, *Krivično pravo*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2009, str. 47–48.

⁴ *Op. cit.*, str. 74–75.

⁵ *Op. cit.*, str. 74–75.

U takvom slučaju maloletnik ili grupa maloletnika na sportskim ili drugim nadmetanjima vrše upotrebu fizičke i psihičke sile nad drugim licem ili više lica, čime čine protivzakonito nasilje nad nekim, u ovom smislu najčešće nad protivničkim navijačima ili simpatizerima nekog sportskog kluba ili državne reprezentacije.

1.4. Maloletničke pretnje

„Pretnja u osnovi znači strah, zastrašivanje. To je prinudna radnja kojom se utiče na slobodnu volju nekog radi iznuđivanja odluke, sa ozbiljnom mogućnošću nanošenja neke neprijatnosti, zla ili materijalne štete.“⁶

U takvom slučaju maloletnik ili grupa maloletnika na sportskim terenima vrši pretnju drugom licu ili većem broju lica, a ta pretnja se obično ispoljava strahom tih lica da će biti povređeni ili da im mogu biti nanete povrede opasne po život. Pretnje se izjavljuju verbalno na samim terenima ili u blizini terena, pri čemu one obično budu pretvorene u verbalne i fizičke konflikte i sukobe u kojima dolazi do lakših, težih i opasnih povreda, pa i gubitka života.⁷

1.5. Pojam i definicija sistemskih i bezbednosnih rešenja integracijom

Pojam i sistemska rešenja zasnivaju se na idejnim, planskim, dogovorenim i ugovorenim pravilima i metodama integrisanog delovanja dveju ili više službi iz sastava jednog sistema ili na kombinovanom organizovanju aktivnosti iz dva srodna ili različita sistema te dve države. U tom smislu integrisani sistem podrazumeva udruženo i zajedničko organizovanje delatnosti dveju država na istom zadatku ka jedinstvenom cilju, a to je sprečavanje i suzbijanje ugrožavajućih faktora na vlastitom prostoru. A kad je reč o integrisanim pravilima, potrebno je da objasnimo značenje reči *integrisan*:

⁶ *Op. cit.*, str. 74–75.

⁷ Primera koji se dešavaju na sportskim i drugim terenima je mnogo, kako u Republici Srbiji tako i u drugim državama.

1. „uvjetovan planskim, pravilnim raspoređivanjem delova u određenoj vezi, sa strogim sistemom rada;
2. skup principa koji služe kao temelj neke nauke;
3. oblik društvene organizovanosti društvenih sistema;
4. oblik naučnog ustrojstva organizacije nečega;
5. skup privrednih jedinica, ustanova organizaciono ujedinjenih u jednu celinu“ i slično.⁸

Međutim, jedna od mogućih definicija na tom planu mogla bi se formulisati na sledeći način: pod sistemskim rešenjima se podrazumeva *„zajedničko, sveobuhvatno i integrisano organizovanje državnih i privatnih bezbednosnih institucija dveju država na sprečavanju i suzbijanju ugrožavajućih pretnji u regionu“*.

To bi bila idejna, planska i organizovana delatnost koja bi uključila delove ili celovite nacionalne sisteme bezbednosti i druge slične subjekte koji su u vezi na osnovu strogih principa rada i delovanja. U tom pravcu bi službe bezbednosti bile organizovane u jedinstven sistem bezbednosti dveju država. Svaka država, udružena sa svojim sistemom, podrazumevala bi se kao podsistem sadržan u jedinstvenom regionalnom sistemu. U zakonsko-planskim dokumentima ta bi se jedinstvenost regulisala isključivo kao akcije u određenom vremenu, a ne kao formiranje novog sistema koji bi uslovio reorganizovanje nacionalnih bezbednosnih sistema, jer se to u okviru pomenute ideje ne podrazumeva. Međutim, za sve grupacije je nužno povezivanje, udruživanje i zajedničko delovanje, bar u nekim značajnim akcijama koje su od interesa za državu koja se integriše u takav sistem, a naročito u pogledu nasilja u sportu.

Sistem bezbednosti, kao deo nauke i posebne naučne sociološke discipline, temelji se na naučnim osnovama i nacionalnim zakonskim dokumentima, pravilima i rešenjima koja se moraju ispoštovati u celovitosti i potpunosti. Sistemski rešenja proističu iz skupa različitih, srodnih i sličnih metoda kojima pribegavaju svi subjekti bezbednosti u svojim aktivnostima, a čiji je krajnji cilj ostvarenje planiranog i dobijenog zadatka. Svaki pojedinačni podsistem podrazumeva poseban oblik društvenog organizovanja, u okviru nacionalnih zakonskih dokumenata, u

⁸ Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi, izraza i kratica*, Državno izdavačko poduzeće Hrvatske, Zagreb, 1951, str. 307.

jedinstvenom sistemu čiji je cilj eliminisanje svih mogućih ili postojećih oblika pretnji i rizika po bezbednost građana, sve društvene vrednosti, sistem bezbednosti i društvena uređenja svih demokratskih društva, pa i Republike Srpske i Republike Srbije, koja se udružuju prilikom izvođenja bezbednosnih akcija.

Naučno i teorijsko ustrojstvo službi bezbednosti podrazumeva odnos ravnopravnih naučnih disciplina kojima pripada i bezbednost, koja proučava sve aspekte nacionalnog nivoa bezbednosti koji obuhvata policijsku, civilnu i privatnu bezbednost.

U tom smislu, nacionalne bezbednosne službe, organi ili subjekti čine skup ravnopravnih ustanova objedinjenih u jednu celinu – u ovom slučaju sistem bezbednosti dveju država.

Prema tome, jedinstven sistem bezbednosti podrazumeva *skup više samostalnih i ravnopravnih subjekata, organizovanih na sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju svih negativnih pojava koje predstavljaju pretnju po bezbednost ljudi, materijalne vrednosti i sistem bezbednosti, i koje podrazumevaju određene rizike i posledice.*

Sistemske integrirano organizovanje svih subjekata bezbednosti u pogledu sprečavanja, suzbijanja i eliminisanja negativnih pojava, koje ugrožavaju bezbednost svake države pojedinačno, upravo je uslov za ostvarenje krajnjeg cilja, tj. sticanja sigurnosti građana korišćenjem zajedničkih snaga u jednom sistemu. Zbog uspešnosti jedinstvenog delovanja snaga bezbednosti u jedinstvenom regionalnom sistemu proističu potrebe udruživanja nacionalnih službi bezbednosti sa službama bezbednosti drugih država u jednom regionu. Zajedničke aktivnosti su moguće uz dogovore i sklopljene sporazume između država da zajednički deluju u cilju efikasnijeg sprečavanja i suzbijanja terorističkih, kriminalnih aktivnosti i korupcije. Navedeni negativni oblici pretnji i opasnosti po bezbednost su pojave i fenomen koji prete celokupnoj međunarodnoj zajednici, a naročito zemljama u razvoju i tranziciji.⁹ Stoga sistemsko integrisanje službi, poslova i delovanja podrazumeva korporativno upravljanje i delovanje radi odgovora na sve moguće pretnje i rizike na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom planu.

⁹ Najnoviji planski dogovor je potpisivanje sporazuma između Srbije i Hrvatske u pogledu isporučenja njihovih građana koji su činili ili čine zločine, zbog kojih se skrivaju preko granica ovih država. Taj sporazum će podrazumevati zajedničke akcije sprečavanja i suzbijanja organizovanog kriminala na prostorima ove dve države. U istom smislu to je neophodno i za region u celini.

1.6. Integracija bezbednosnih institucija i zajedničkih poslova

Strategijski pristupi savremenim reformama u sistemu bezbednosti su realne procene i pretpostavke da se objedinjavanjem službi i poslova unapređuje kvalitet u bezbednosnom sektoru svake države pojedinačno, po principu unija. Takav osavremenjeni i reformisani nacionalni sistem ispunjava uslove za udruživanje u zajednički sistem dveju država, pa i regiona u celini. Time bi se unapredili poslovi i aktivnosti na nacionalnom i regionalnom planu, zatim bi se omogućila i olakšala koordinacija, te saradnja i objedinjavanje subjekata i aktivnosti i na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom planu.

Savremeni izazovi, rizici i pretnje bezbednosti nameću potrebu za redefinisanjem misija i zadataka u sistemu bezbednosti svake države pojedinačno, a time i Republike Srbije. Krajem dvadesetog i početkom dvadeset prvog veka Republika Srbija, pa i neke druge države, suočila se sa mnogim oblicima pretnji i opasnosti kao što su: pobune, demonstracije, terorizam, organizovani kriminalitet, korupcija, agresija, elementarne nepogode, maloletničko nasilje i dr. Slično je i sa Republikom Srpskom. Sve to je uslovalo mnogobrojne reforme, kako u društvenom demokratskom uređenju tako i u planovima bezbednosti.

Svaki izazov, pretnja i rizik sa sobom nose određene posledice zbog čega su neophodni odgovarajući odgovori, a oni su najefikasniji putem reformi i usavršavanja postojećeg stanja, koje nije dalo očekivane rezultate. Svako blagovremeno procenjivanje izazova, rizika i pretnji bezbednosti društvu i društvima u regionu ima osnovnu svrhu da prvenstveno omogućí adekvatno preventivno delovanje u preduzimanju odgovarajućih metoda, mera, radnji i aktivnosti, koje omogućavaju bezbednosnom sistemu dostizanje nivoa osposobljenosti za adekvatan odgovor na sve potencijalne i moguće pretnje.

Dakle, Republika Srpska i Republika Srbija su pristupile sveukupnim demokratskim reformama, kako društvenog uređenja tako i bezbednosnog sistema, kao i adekvatnijoj saradnji u regionu i celokupnoj međunarodnoj zajednici. Saradnja i koordinacija snaga bezbednosti Republike Srpske i Republike Srbije, pa i drugih država sa njihovim snagama i međunarodnom zajednicom, bila bi krunisana mnogobrojnim potpisanim ugovorima i sporazumima u zajedničkim aktivnostima i delovanju u suzbijanju korupcije, organizovanog kriminaliteta, terorizma, malolet-

ničkog nasilja i drugih pretnji društvima na Balkanu. U ovom slučaju bi se organizovala balkanska unija bezbednosne zaštite.

Doktrinarno-naučna dokazivanja, stratejske konceptijske akcije, saradnja i koordinacija iz strateških razloga bi podrazumevale delimično većinsku nevojnu saradnju. Pod nevojnou saradnjom i zajedničkim akcijama organa bezbednosti Republike Srpske i Republike Srbije sa bezbednosnim subjektima drugih država podrazumeva se sprečavanje i suzbijanje terorizma, kao savremenog fenomena koji pretil celokupnoj međunarodnoj zajednici, a naročito regionu Balkana, kao i veoma organizovanog kriminaliteta na ovom prostoru. U novije vreme je učvršćena saradnja i koordinacija u zajedničkim akcijama na sprečavanju i suzbijanju organizovanog kriminaliteta koji razara sisteme skoro svih država u regionu.

Što se tiče objedinjavanja poslova i aktivnosti i učešća pripadnika policije i privatne bezbednosti Republike Srpske i Republike Srbije na sprečavanju i suzbijanju nasilja, to bi bilo na principu međunarodnih mirovnih snaga. Sve to bi se regulisalo dogovorima i sporazumima kako bi pripadnici bezbednosnih snaga drugih država, Republike Srpske i Republike Srbije učestvovali isključivo u sprečavanju i suzbijanju nasilja na njihovim ugroženim prostorima ili u regionu.

S tim u vezi, Republika Srbija je pristupila zajedničkim akcijama pružanja pomoći u zaštiti i spasavanju ljudi i materijalnih sredstava od prirodnih nepogoda i nesreća slanjem pomoći u obučenom ljudstvu i materijalnim sredstvima drugim državam u regionu, pa i međunarodnoj zajednici. U prošlom stoleću solidarnost je iskazana prilikom prirodnih nepogoda u regionu, a odvijala se u pomoći prilikom zemljotresa u Banjoj Luci, Skoplju, Crnogorskom primorju i drugim prostorima. Jedan od novijih primera je pružena pomoć prilikom zemljotresa na Haitiju. U planu i dogovorima je slanje mirovnih snaga i u druge države: Kongo, Obalu Slonovače, Liban, Kipar i druge. U tim slučajevima bi i Republika Srpska u sastavu BiH mogla pristupiti takvim i sličnim akcijama.

Integrisanje poslova i aktivnosti dveju ili više službi ili subjekata bezbednosti moguće je na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom planu. Ako integracija podrazumeva spajanje nekih delova u jednu grupaciju, to se odnosi i na spajanje različitih i srodnih službi u jednu celinu ili subjekt, u ovom slučaju nacionalni sistem bezbednosti. Ustavom Republike Srbije, kao i ustavima drugih država, službe bezbednosti sačinjavaju jednu celinu u okviru sistema bezbednosti, kako nacionalne dr-

žave tako i regiona u čijem sastavu su organizovane službe bezbednosti i zaštite, kao što su: bezbednosno-informativne agencije, bezbednosno-obaveštajne agencije, javna bezbednost, civilna bezbednost, privatna bezbednost, civilna zaštita i drugi subjekti koji ostvaruju bezbednost i zaštitu. Svi navedeni subjekti su ravnopravni i nezavisni u ostvarenju svojih planskih zadataka, a istovremeno su i upućeni na koordinaciju i saradnju radi efikasnijih rešenja u ostvarenju bezbednosti sistema. Svi navedeni subjekti su u jednom sistemu i tako sačinjavaju *integraciju u jednoj celini*, putem koje se ostvaruju njihove uloge, obaveze, ciljevi i zadaci.

Pored integrisanosti službi i njihovih zadataka putem jedinstvenog nacionalnog sistema jedne države moguća je integracija službi, subjekata i poslova izvan granica nacionalnog sistema u jednom pa i više regiona.¹⁰ Integrisanje pojedinih subjekata nacionalnih oružanih snaga dveju i više država podrazumeva integraciju u međunarodne snage na principu, na primer, „Legije stranaca“ u Francuskoj, međunarodnih snaga u Bosni i Hercegovini, Kosovu i Metohiji, Avganistanu, Iraku i drugim područjima zahvaćenim ratom.

Integrisani poslovi bezbednosti, sudstva i sličnih delatnosti ostvaruju se na prostoru Republike Srbije, tj. na njenom delu Kosova i Metohije. Na tom prostoru raspoređeni su pripadnici međunarodnih oružanih snaga, policije, kao i sudskih organa, čiji su zadaci zajedničko ostvarenje bezbednosti tog prostora usled nemogućnosti prisustva bezbednosnih subjekata Republike Srbije na osnovu Rezolucije 1343 koju je doneo Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Da je moguće organizovati zajedničke subjekte i poslove u više država pokazuje ideja tadašnjeg predsednika Rusije Medvedeva da se formira zajednički regionalni Centar bezbednosti u Nišu, sa namenom sprečavanja i suzbijanja elementarnih nepogoda u balkanskom regionu. Organizovanjem takvog centra integrisale bi se pojedine službe, jedinice, subjekti i poslovi iz balkanskih i drugih država, koji bi efikasnije sprečavali nastanak elementarnih nepogoda i suzbijali njihove posledice. Pored integracije pripadnika, poslova i aktivnosti integrisala bi se odgovarajuća sredstva i oprema, čijom primenom bi se efikasnije vršilo

¹⁰ Tome može poslužiti integracija poslova tokom akcija na suzbijanju kriminalnih grupa i prometa narkoticima između Srbije, sa jedne, i SAD, Britanije i drugih država, sa druge strane.

suzbijanje prirodnih i veštačkih pojava koje prete bezbednosti ljudi, materijalnim vrednostima i ekologiji u celini.

1.6.1. Ogledna integracija poslova i aktivnosti

Pod *poslovima* u ovom smislu smatraju se profesionalni poslovi koje obavljaju bezbednosno-zaštitni subjekti u svim državama međunarodne zajednice. Poslovi se obavljaju u svakoj zemlji radi ostvarenja bezbednosti i zaštite državnih granica, društvenog uređenja i bezbednosti sistema i druge bezbednosti u celosti. Poslovi su srodni, slični, a ređe sa razlikama, i usklađeni su sa ustavima, zakonima i podzakonskim dokumentima svake države, pa i Republike Srpske i Republike Srbije. Poslovi uslovljavaju primenu odgovarajućih mera i metoda po osnovu kojih se eliminišu sve negativne aktivnosti koje ugrožavaju bezbednost ljudi, vrednosti i sistema uopšte.

Obavljanjem profesionalnih poslova bezbednosti i zaštite putem različitih aktivnosti i delovanja bezbednosnih institucija teži se ostvarenju krajnjeg zamišljenog i planiranog cilja. Cilj u tom smislu podrazumeva bezbednost i zaštitu sveukupnih vrednosti od svih oblika ugrožavanja i pretnji. Zacrtnim *aktivnostima* svakog pojedinca i celine sprovode se adekvatne metode, mere, radnje i postupci kojima se sprečava i suzbija svaki nedozvoljeni i protivzakoniti akt koji ugrožava bezbednost ljudskih života, zdravlja, njihove imovine i svih drugih vrednosti kojima raspolažu društva.

Da su poslovi i aktivnosti na integracionom planu mogući, potrebni i korisni ukazuju dosadašnja koordinaciona iskustva pružanja humanitarne i druge pomoći radi sprečavanja i smanjenja posledica prirodnih nepogoda i nesreća. Za vreme čestih letnjih požara i požarnih stihija u Republici Grčkoj pomoć u sredstvima i opremi za gašenje požara iz vazduha pružala je, među drugim državama, i Republika Srbija svojom vatrogasnom vazduhoplovnom eskadrilom. Nakon pojave požara u šumama na prostoru jugoistočne Srbije 2009. godine pomoć je pružila Rusija lokalizacijom požara specijalizovanim avionima.

Izlivanje ogromnih količina nafte u Meksičkom zalivu predstavljalo je veliku katastrofu, opasnost i pretnju po ekološku bezbednost na tom prostoru. Curenje nafte trajalo je od aprila do kraja juna 2010. godine. SAD nisu bile u mogućnosti da zatvore taj otvor ranije. Rusija je ponu-

dila pomoć SAD na tom planu, ali ona nije bila prihvaćena. Sve to pokazuje da je u svim oblastima potrebno i neophodno udruživanje i zajedničko delovanje na bezbednosnom i drugom planu, a za sve to uvek kažemo „zajednički smo jači“. Zašto nešto slično ne bi bilo sa Republikom Srpskom i Republikom Srbijom.

1.6.2. Sadržaji integrisanih bezbednosnih subjekata i aktivnosti

Sadržaj integrisanih ili korporativnih subjekata i aktivnosti moguć je i na nacionalnom i na međunarodnom planu. Pod nacionalnim integrisanim subjektima i poslovima smatra se objedinjavanje više manjih celina u jedan subjekt – celinu, podsistem ili manji sistem, sa ciljem kvalitetnijeg i efikasnijeg sprečavanja i eliminisanja negativnih aktivnosti i posledica usmerenih na bezbednost ljudi, imovine i sistema bezbednosti. Pod međunarodnom integracijom podrazumevaju se određene integracije subjekata i poslova iz dveju ili više država udruženih u jednom ili više subjekata po principu Interpola, Europolu, NATO-a i sl., što uključuje primenu sličnih, srodnih i različitih metoda delovanja na planu obezbeđenja mira, razdvajanja sukobljenih strana, sprečavanja i suzbijanja nasilja, terorističkih aktivnosti, kriminaliteta, povrede ljudskih prava i sloboda, te drugih bezbednosnih pojava koje ugrožavaju živote i druge vrednosti u društvu.

1.6.3. Integrativne aktivnosti u okviru države

Jedan od oblika integrisanih udruživanja subjekata, stručnih službi i poslova na nacionalnom i međunarodnom planu je i korporativno odvijanje bezbednosnih integracija, koje podrazumevaju:

- **bezbednosno-informativnu agenciju**, kao istraživačko-obaveštajnu delatnost organizovanu kao podsistem u državnom sistemu, koja bi se organizovala u jedinstven sistem koji bi funkcionisao u dve republike;
- **policiju**, koja kao državna institucija preduzima preventivne i represivne mere u okviru države, a u integrisanom sistemu u dve republike ili regionu;
- **carinski organi** i njihove ispostave na graničnim prelazima takođe bi preduzimali adekvatne mere, radnje i aktivnosti u sprečavanju

krijumčarenja opasnih materija iz jedne u drugu državu koja je u tom sistemu;

- **specijalne jedinice** bile bi integrirane kroz poslove i aktivnosti u državi, kao i društvima koja su u jedinstvenom i integriranom sistemu;
- **korporacijska bezbednost**, s obzirom na to da se korporacije šire i uspostavljaju u svim zemljama, pa i u regionu, funkcionisala bi u jedinstvenom sistemu dve republike;
- **privatna bezbednost** bi bila organizovana kao podsistem u jednoj republici, ali i kao sistem dveju republika, sa ciljem sprečavanja nasilja;
- **detektivska delatnost** podrazumeva organizovanje u podsistem jedne i, udruženo, u sistem dveju republika, sa ciljem sprečavanja nasilja na sportskim nadmetanjima i drugim manifestacijama.

1.7. Sistemska rešenja mogućih integracija bezbednosnih institucija

Sadržaj integriranih bezbednosnih subjekata i aktivnosti na međudržavnom planu podrazumeva udruženu koordinaciju na osnovu titularnog vlasništva, te imovinsko-pravnih i i menadžersko-pravnih funkcija vođenja preduzeća. U tom slučaju naročito dolazi do izražaja udruživanje akcionarskog kapitala, ortakluka, zadrugarstva sa dva ili više udruženih vlasnika u jednom korporativnom sistemu. U takvim i sličnim slučajevima, koji su u praksi sve češći, bitna je razlika u raspolaganju vlasništvom, kao i upravljanju preduzećem, a samim tim i bezbednosnim rizicima. U evropskim zemljama i kapitalističkim sistemima u najvećem broju slučajeva titulari i upravljači preduzećem ili vlasnici korporacija su porodice ili više porodica.

U tim i takvim vlasničkim odnosima, uz poremećaj socioekonomskog razvoja i povećan broj bogatih u odnosu na veliki broj siromašnih, dolazi sve više do socijalnih razlika, siromaštva, a time povećanja i nezadovoljstva, što uzrokuje porast korupcije, kriminaliteta, organizovanog kriminaliteta, terorizma i drugih pretnji po bezbednost ljudi, imovine i sistema bezbednosti svake države uopšte. Iz takvih uslova proističu sve veće potrebe zaštite ljudi, kapitala, svojinskih odnosa i materijalnih dobara, čime su uslovljeni efikasni i visokoprofesionalni poslovi bezbednosti u

preduzećima i korporacijama. U takvim slučajevima korporativna, industrijska i privatna bezbednost, uključujući detektivsku delatnost, imala bi perspektivu integrisanja. Korporacije su sačinjene od dva ili više preduzeća na jednom ili više lokacija, u jednoj ili više država, zbog čega se pojavljuje sve veći problem bezbednosti i zaštite takvih i sličnih sistema, a time i potreba za njihovom zaštitom. Na osnovu toga proističu potreba i neizbežnost integrisanja poslova i aktivnosti među bezbednosnim institucijama u regionu. To bi bilo adekvatno i korisno u koordinaciji privatnih bezbednosnih službi.

Organizacijom korporacija na više lokacija pojavljuje se potreba za osnivanjem samostalnih službi privatne bezbednosti ili angažovanjem i drugih agencija za bezbednost, čime se stvaraju uslovi i osnova korporativnog bezbednosnog sistema zaštite. Organizovanjem dveju ili više agencija za bezbednost na zaštiti korporacija i stvorenih uslova korporativne bezbednosti podstiču se korporativno upravljanje i rukovođenje takvim sistemom bezbednosti i zaštite. Korporativni sistem upravljanja svim aktivnostima ima za cilj eliminisanje svih negativnih opasnosti i pretnji korporaciji u okviru političkog sistema. Nepristupanje korporativnim metodama, merama i radnjama na zaštiti ljudi i materijalnih vrednosti moglo bi uzrokovati:

- pretnje i opasnosti ljudima u korporaciji ili preduzećima pojedinačno;
- pretnje ugrožavanja korporativnog sistema bezbednosti u korporacijama;
- pretnje oštećenja, uništenja i prisvajanja materijalnih sredstava i drugih vrednosti;
- pretnje odavanja poslovne, tehnološke i druge tajne u korporaciji;
- pretnje i opasnost nasilja u korporaciji i sportskim objektima;
- pretnje upada u računarski sistem korporacije i slične rizike, kao i posledice koje iz toga mogu proisteći; rizik u korporacijama dovodi do rizika po društvene vrednosti, a time i do problema po bezbednosne institucije država u regionu.

„Shodno teoriji, strategiji i praksi u evropskim zemljama sa visokorazvijenom tehnologijom i tržišnom ekonomijom i stabilnim demokratskim sistemima, funkcija integrisane bezbednosti obuhvatala bi: administrativnu bezbednost (*Administrative Security*), procedure i politiku;

fizičku i tehničku bezbednost (*Out-Source/Proprietary*); mašine, postrojenja i objekte; bezbednost svojine i spoljnog partnerstva (*Personnel Security*); ličnu bezbednost (*Protective Security*); zaštitu lica i zaštitu na radu; zaštitu od požara (*Fire Security*); delovanje u vanrednim situacijama (*Contingency Planing*); informacionu bezbednost (*Information Security*); bezbednost menadžera (*Executive Security*); bezbednost na različitim poslovima i događajima (*Event Security*); bezbednost poslova ugovorenih s državnim strukturama; istrage (*Investigations*); program zaštite od kriminala i program edukacije i razvoja bezbednosne kulture zaposlenih (*Security Education Awareness and Training Program*).¹¹

U pomenutim slučajevima dolazi do određenih integracija pojedinih subjekata, poslova i akcija na odbrambeno-bezbednosnom planu.

Zaključak

Maloletnička delinkvencija, udružena sa kriminalnim skupinama, predstavlja veliku pretnju društvu Republike Srbije, pa i Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, i sve više ugrožava bezbednost zdravlja i života ljudi, kao i materijalnih vrednosti. Ovaj oblik nasilja se u poslednje vreme umnožio i sve je učestaliji upravo zato što ima podršku nekih partija i klupskih uprava. Ukoliko se ne preduzmu savremenije i efikasnije metode sprečavanja i suzbijanja, ovaj oblik nasilja ugroziće celo društvo u obe republike.

Formiranje i organizovanje više država u jednu zajednicu, kao što je to slučaj sa Sjedinjenim Američkim Državama, bivšim Sovjetskim Savezom, Evropskom unijom, bivšom Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom i drugim sličnim savezima, pokazalo je da su moguće društveno-političke integracije raznih sistema u jedinstven i funkcionalan sistem. Ovaj oblik organizovanja i jedinstvenog funkcionisanja poslužio je i za organizovanje i formiranje zajedničkih bezbednosnih funkcija u jedinstvenom sistemu, upravo u obliku vojnih saveza NATO-a i bivšeg Varšavskog saveza. Takođe, organizovane su i zajedničke službe bezbednosti kao integrativni i jedinstveni sistemi bezbedno-

¹¹ Milan Milošević, *Pojam i sadržaji korporativne bezbednosti* (zbornik radova), Fakultet bezbednosti i zaštite, Banja Luka, 2010, str. 63.

sti i zaštite (Interpol i Europol). U tom smislu mogao bi funkcionisati i integrisani bezbednosni sistem organizovan u dve republike.

Iz toga se može izvući pouka i u pogledu formiranja uvećanih i ojačanih snaga u organizovanije celine i na unutrašnjem nacionalnom planu. Integracijom više manjih službi u jedinstvene nivoe omogućava se državama efikasnija bezbednosna moć u odnosu na manje snage koje nemaju kapacitet za ostvarivanje bezbednosti od svih oblika ugrožavanja, pa i nasilja na sportskim terenima. To bi u Republici Srpskoj i Republici Srbiji stvorilo uslove i mogućnosti za objedinjavanje i integrisanje službi bezbednosti u jedinstven sistem kako bi se izbeglo rivalstvo i različiti pogledi na jedne službe u odnosu na druge. A takav sistem bi bio i značajan podsistem u regionalnoj integraciji. Organizovanjem više manjih službi sličnih profila u jedan sistem, s ciljem usmeravanja ka istim zadacima, izbeglo bi se rivalstvo i različito pristupanje obučavanju, opremanju, edukovanju i posebnom delovanju, kako u jednoj tako i u drugoj republici.

U Republici Srbiji su usitnjene službe bezbednosti i nijedna od njih ne može pružiti bezbednosnu moć u meri koja se od nje očekuje. Nijedna služba nema dovoljno pripadnika, opreme i sredstava da bi se predstavila kao efikasna snaga koja bi se mogla suprotstaviti sve učestalijim pretnjama novijeg doba. Ministarstvo unutrašnjih poslova sačinjavaju snage policije i žandarmerije i svaka od njih ima svoje specijalne jedinice koje deluju nezavisno jedna od druge. Isto tako, oružane snage su u svojim sastavima organizovale specijalizovane jedinice istih ili sličnih namena. Takođe, u Republici Srpskoj bezbednost je organizovana od više subjekata, koji bi efikasnije funkcionisali u jedinstvenom sistemu koji bi bio organizovan kao koordinacija poslova i aktivnosti.

Međutim, neka iskustva i pokazatelji daju doprinos reorganizovanju i privatnih službi bezbednosti i zaštite u jedan korporativni podsistem u jedinstvenom sistemu bezbednosti. Takvim oblikom organizovanja stvorili bi se uslovi za jaču i efikasniju državnu kontrolu nad tim subjektima. Organizovanjem korporativnog bezbednosnog sistema obezbedili bi se uslovi za efikasniji i ojačani sistem zaštite korporacija, čime bi se smanjio prevelik broj malih i sitnih agencija u privatnom sektoru. Takvom organizacijom bi se izbegle mogućnosti prodaje malih preduzeća inostranim vlasnicima, čija delatnost nije prilagođena promeni vlasništva u tim strukturama. Prema Ustavu i zakonima RS, vlasnici preduzeća mo-

raju, u tom smislu, između ostalog, biti državljani RS, kao što je to slučaj i u drugim zemljama EU.

Sve navedeno ukazuje na mogućnost sistemskog integrativnog rešenja u pogledu objedinjavanja aktivnosti službi, subjekata, institucija i poslova u jedinstven, efikasniji sistem sa jednom komandom upravljanja i rukovođenja snagama. U tom slučaju postojala bi kontrola nad svim mogućim pretnjama i opasnostima sa kojima se suočavaju i mogu suočiti društva Republike Srpske – BiH i Srbije, kako u nacionalnoj tako i u regionalnoj organizaciji. Da bi se moglo pristupiti takvom načinu organizovanja neophodna je promena u političkim stavovima, izmena ustava i zakona svih država u regionu, te, na kraju, strogo precizno dogovaranje i sporazumevanje – kako bi se izbegla moguća međusobna nerazumevanja.

3. Literatura

a) korišćena i citirana literatura

1. Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi, izraza i kratica*, Državno izdavačko poduzeće Hrvatske, Zagreb, 1951.
2. Ljubo Mićunović, *Savremeni rečnik stranih reči*, Književna zajednica, Novi Sad, 1988.
3. Milan Milošević, *Pojam i sadržaji korporativne bezbednosti* (zbornik radova), Fakultet za bezbednost i zaštitu, Banja Luka, 2010.
4. Milo Bošković, *Krivično pravo*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2009.

b) Konsultovana literatura

1. Andreja Savić i Ljubomir Stajić, *Osnovi civilne bezbednosti*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2006.
2. Bakreski, Oliver, Milošević, Milan, *Savremeni bezbednosni sistemi*, Autoprent, Skopje, 2010.
3. Dragan Đukanović, Saradnja država jugoistočne Evrope u oblasti unutrašnjih poslova i pravosuđa, *Nauka, bezbednost, policija*, br. 1/96, Policijska akademija, Beograd, 1996.
4. Dragan Simeunović, Političko nasilje, *Poslovna politika*, Beograd, 1989.

5. Grupa autora, Zbornik radova *Maloletnička delinkvencija kao oblik društveno-neprihvatljivog ponašanja*, MUP RS, Banja Luka, 2008.
6. Grupa autora, *Sprečavanje i suzbijanje savremenih oblika kriminaliteta – IV*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2009.
7. Milan Milošević, Saradnja graničnih policija zemalja Evropske unije – primer SR Nemačke i Poljske, *Strani pravni život*, Institut za uporedno pravo, 2/09, Beograd, 2009.
8. Milan Milošević, Pojam i sadržaj korporativne bezbednosti (zbornik radova), *Dani bezbjednosti*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2010.
9. Slobodan Marković, *Osnovi korporativne i industrijske bezbednosti*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2007.
10. Sonja Lučić, Razvoj zajedničke spoljne i bezbednosne politike u Evropskoj uniji, *Bezbednost*, 2/04.
11. Mile Rakić, Ljubo Pejanović, Redizajniranje sistema bezbednosti kao odgovor na maloletničku delinkvenciju, Zbornik radova *Maloletnička delinkvencija kao oblik društveno neprihvatljivih ponašanja*, MUP RS, Banja Luka, 2008.

INTEGRATED SECURITY PREVENTING AND COMBATING JUVENILE VIOLENCE IN THE REPUBLIC OF SERBIAN AND THE REPUBLIC OF SERBIA

SUMMARY: Cooperation and coordination of security services of the state and the private sector between the two republics, it is not necessary, but it is inevitable in solving the current problem. If you can not access a more active joint prevention and control of destructive violence between rival fan groups of young people, the problems will increase and expand. Coordinated by the State and the private security sector to create conditions broader protection to the area and one of the other. Government agencies for solving problems in the area of controlling the state authorities, and internally in the private security sector facilities. The juvenile delinquency means the commission of a criminal offense that can carry

out among others and minors. While the juvenile violence is understood as the application of physical force or psychological torture by some of the minor or the minor groups. Committing offenses in this regard made by individuals or groups of persons participating in fights where there is injury or loss of life ugoženog face by rioters. When it comes to misdemeanors and offenses that can and do make minors to order at sporting events and sports events in the territory of the Republic of Serbian and Republic of Serbia, they are very common, and they are realized in most cases in a variety of club rivals in the domestic and regional plan. Accordingly Juvenile violence as a phenomenon in most cases is manifested in sport competitions between various so-called fan group exhibiting violence using torture and physical threat to an individual or group of persons, by another individual or group of hooligans. However, this form of violence is increasing and may reach great proportions in the wider area. The juvenile delinquency in the form of violence in the territory of the Republic of Serbia and the Serbian Republic is most pronounced during the sports competition and demonstration during which leads to physical confrontations, hail, terror, and destruction of material and other values in the area where there is a hooligan activities. In this case it is necessary to actively organizing and coordination between the security forces, especially in providing information for notification of threats and preventing and combating these dangerous destructive activities.

KEY WORDS: *juveniles, delinquency, violence, cooperation, prevention, risk.*